

SADAŠNJE ISTRAŽIVAČKE METODOLOGIJE ZA PONOVO OTKRIVANJE ZABORAVLJENIH KOMPOZITORA: KORIŠTENJE KOMERCIJALNIH GENEALOŠKIH I NOVINSKIH BAZA PODATAKA I DRUGIH ONLINE ARHIVA

Nico Schöler

Abstrakt: U ovom radu opisuje se rekonstrukcija života i djela afroameričkog kompozitora Jacoba J. Sawyera i ispravka jednog biografskog aspekta afroameričkog kompozitora Edmonda Dédéa uz pomoć komercijalnih genealoških i novinskih baza podataka kao i online zbirke muzičkih partitura.

Ključne riječi: Jacob J. Sawyer; Edmond Dédé; 19. stoljeće; afroamerički kompozitori; minstrelstvo; klavirska muzika; novinske baze podataka; genealoško istraživanje.

Uvod

Prvi obimni projekt arhivskog istraživanja radio sam u Brnu (Čehoslovačka) u periodu 1995.–1996. On se odnosio na muzički život Nijemaca u Brnu u 20-im godinama 20. stoljeća, a glavni izvori bile su mi (a) tadašnje novine, do kojih sam dolazio – u štampanom obliku – u bibliotekama, i (b) biografski muzički leksikoni, naročito oni objavljeni tokom dvadesetih godina, koji su sadržavali natuknice o tadašnjim kompozitorima i muzičarima. Projekt je bio veoma dugotrajan. Danas, 20 godina kasnije, mnogi takvi izvori (novine i leksikoni) dostupni su online u digitalnom obliku, ali je pretraga u njima još veoma komplikovana. U ovom radu govori se o nekim iskustvima u pretrazi online baza podataka i arhiva u svrhu ponovnog otkrivanja zaboravljenih kompozitora. Konkretno, govorim o upotrebi komercijalnih genealoških baza podataka u ponovnom otkrivanju Jacoba J. Sawyera (1856–1885) i Edmonda Dédéa (1827–1901).¹

¹ Ovaj rad je revidirano i prošireno istraživanje prvobitno objavljeno kao Schöler, 2015. i Schöler, 2016.

1. Akademske novinske baze podataka naspram komercijalnih

Za kompozitore o kojima govorim niže u tekstu pretraživao sam novinske baze podataka, jer u tradicionalnim istraživačkim bazama nije bilo dovoljno informacija. Cilj mi je bio da nađem novinske članke o kompozitorima, kako bih mogao rekonstruisati njihove biografije. Našao sam sljedeće “akademske” novinske baze podataka:

19th Century US Newspapers (Gale-Cengage Learning)
Chicago Tribune (Historical from ProQuest)
Dallas Morning News (Historical Archive from NewsBank, Inc.)
Los Angeles Times (Historical from ProQuest)
New York Times (Historical from ProQuest)
Wall Street Journal (Historical from ProQuest)
Washington Post (Historical from ProQuest)

Većina tih baza podataka sadržavala je konkretne novine, kao što pokazuju njihovi nazivi, a nijedne nisu izlazile u gradovima gdje su dvojica kompozitora o kojima govorim živjeli ili radili. Jedino je baza 19th Century US Newspapers imala općenitiji fokus na ono što mi je bilo korisno za istraživanje. Dok sam čitao o ovoj bazi podataka, saznao sam da sadrži oko 500 gradskih i regionalnih novina, publikacija od specijalnog interesa i ilustrovanih novina koje su izlazile širom SAD-a u 19. stoljeću; ona sadrži oko 1,8 miliona stranica. Međutim, pretraga ove baze podataka dala je vrlo malo korisnih dokumenata za ovaj projekt.

Nakon opsežne pretrage Interneta, naišao sam na nekoliko “komercijalnih” genealoških baza podataka i “komercijalnih” novinskih baza podataka:

<http://www.ancestry.com>
<http://www.genealogybank.com>
<http://newspaperarchive.com>
<http://newspapers.com>

Te komercijalne genealoške baze podataka imaju mnogo više zapisa od akademskih. Na primjer, <http://www.genealogybank.com> sadrži preko 7.000 raznih novina sa preko milijardu zapisa; godišnja članarina iznosi oko 70 USD. Komercijalna novinska baza podataka <http://newspapers.com> sadrži preko 4.400 novina od 18. stoljeća do danas i preko 255 miliona stranica; svakog mjeseca dodaju se još milioni stranica; godišnja članarina (“pristup svemu”) iznosi 150 USD.

Lako se vidi da komercijalne baze podataka sadrže mnogo više dokumenata od akademskih, zbog čega su one mnogo privlačnije za akademsko istraživanje. U sljedeća dva dijela iznose se primjeri kako te komercijalne baze podataka daju vrijedne informacije za ponovno otkrivanje ovih kompozitora.

2. Zaboravljeni kompozitor Jacob J. Sawyer

Za čuvenu knjigu Jamesa M. Trottera *Music and Some Highly Musical People* (Muzika i neki vrlo muzikalni ljudi) (Trotter, 1880), izabrano je samo 13 muzičkih djela; jedno od njih komponovao je afroamerički kompozitor Jacob J. Sawyer². Uvrštavanje jedne od njegovih kompozicija u Trotterovu knjigu označava Sawyera kao primjernog i poznatog kompozitora, usprkos njegovoj mladosti u vrijeme štampanja (Trotterove knjige), kad mu je bilo 24 godine. Ali kad sam ja naišao na ime Jacoba J. Sawyera nisam znao ništa o njemu.³ Ono što sam mogao naći u akademskim bazama podataka i publikacijama bilo je vrlo ograničeno. On je sad gotovo zaboravljen, a na njega nas podsjeća samo vrlo štura biografija objavljena u knjizi Eileen Southern *Bibliographical Dictionary of Afro-American and African Musicians* (Southern, 1982, 332). Ta natuknica u leksikonu ne sadrži čak ni tačan datum rođenja niti bilo kakve informacije o njegovoj smrti. Cijeli tekst glasi ovako:

“SAWYER, JACOB. Kompozitor (r. cca 1859. u Bostonu, Massachusetts [?]; aktivan krajem XIX stoljeća). O njegovoj karijeri zna se malo, osim da je tokom života bio veoma cijenjen kao pijanista-kompozitor. U 1878. išao je na turneje sa Hyers Sisters Company i specijalno za njih pisao pjesme. Jedna crtica u štampi iz januara 1884. govori o njemu kao o bostonskom ‘omiljenom Profesoru Jacobu Sawyeru’ kad je svirao na jednom lokalnom koncertu. Trotter je uvrstio jedno od Sawyerovih djela, ‘Welcome to the Era March’ u pregled za 1878. BIBL: Black press, incl. MYGlobe, 19. januar 1994. Trot, str. 2; 22-25 muzičkog dijela.” (Southers, 1982, 332)

Pored ovog članka u leksikonu, John W. Finson je dvaput kratko spomenuo Sawyera u svojoj knjizi *The Voices That Are Gone* (Glasovi kojih više nema) (Finson, 1997). U poglavlju *Postbellum Blackface Song: Authenticity and the Minstrel Demon* (Poslijeratna pjesma lica maskiranih u crnce: autentičnost i minstreli demon), Finson piše:

“Pojačani realizam u muzici pseudoduhovnih pjevača i sve veća pažnja koja se poklanjala ‘crnim čudima’ kao svrha sama po sebi dovela je do još pogrdnijih pjesama, kako je kritika crnaca ustupila mjesto namjernoj zlobi. Jacob J. Sawyer upozorava vjernike u pjesmi ‘Duvaj, Gabrijele, duvaj’ (1882):

² Trotter je uvrstio Sawyerov marš *Welcome to the Era* na str. 22-25 Muzičkog aneksa. Međutim, Trotter ne spominje Sawyera u glavnom tekstu knjige.

³ Na njegovo ime prvi put sam naišao kad sam prihvatio poziv da napišem članak o njemu za najnovije izdanje *Grove Dictionary of American Music* (Schüler, 2013, 353)

Crnje se mole jer se vrijeme približava,
Duvaj, Gabrijele, duvaj,
Uskoro ćemo se penjati visoko,
Duvaj, itd.
Kokošinje morate ostaviti na miru,
Duvaj, itd.
Ili će vas Sotona uhvatiti,
Duvaj, itd.

Taj savjet prati strogo pentatonički i veoma sinkopirani napjev (Pr. 6.10⁴), koji pomalo podsjeća na pjesmu 'Gabrijelova truba će zasvirati' koju pjeva Jennie Jackson iz grupe Jubilee Singers. Sawyer je navodno upotrijebio svoju pjesmu u važnoj produkcijskoj numeri vrlo poznatih Haverly's Colored Minstrels, za koje je radio kao muzički voditelj." (Finson, 1997, 219-220)

Nije jasno gdje je Finson dobio te informacije, pošto se ne navode nikakvi bibliografski izvori za Sawyera, ali pretpostavljam da su Finsonovi jedini izvori bili oni objavljeni, od kojih je nekoliko identificiralo Sawyera kao "muzičkog voditelja grupe *Haverly's Colored Minstrels*" ili "muzički voditelj", *Haverly's Colored Minstrels* na naslovnoj strani ispod imena kompozitora. Kasnije, u istom poglavlju knjige, Finson još jednom spominje Sawyera:

"Rugalice koje su prikazivale trupe crnaca bile su popularne među mnogim minstrelskim trupama, a za jednu od najvećih, Haverly' Colored Minstrels, Jacob J. Sawyer je napisao 'Ja sam vodnik Čuvara Crnjograda' (1881), 'Čuvari Crnjograda' (1881) i 'Ja sam kapetan Crnih Kadeta' (1881)." (Finson, 1997, 225)

Iako je Finson zaslužan što je spomenuo Sawyera i uvrstio ga u historiju minstrelskih pjesama, Eileen Southern je iznijela biografske informacije o Sawyeru koje su se znale kad sam 2011. naišao na ime tog kompozitora.

U bazi *WorldCat* nabrojano je oko 22 kompozicije Jacoba J. Sawyers, šačica ih je dostupna u dvije ili tri biblioteke, a većina njih samo u jednoj biblioteci. Međutim, digitalna zbirka *Music for the Nation: American Sheet Music ca. 1879 to 1885* (Muzika za naciju: američke note od cca 1870. do 1885.) Kongresne biblioteke u Vašingtonu posjeduje gotovo 50 Sawyerovih kompozicija, koje su nedavno skenirane i dostupne online. Neke od tih partitura sadrže informacije o afilijaciji kompozitora s određenim izvođačkim ansamblima, kao što je Sawyerovo mjesto "muzičkog voditelja Haverly's Colored Minstrels" u djelima objavljenim

⁴ Ovaj primjer u Finsonovoj knjizi prikazuje početak druge strofe pjesme Jacoba J. Sawyera "Duvaj, Gabrijele, duvaj".

1881. Te i druge afilijacije navedene u objavljenim Sawyerovim kompozicijama su:

1878-80	pijanista u <i>Hyers Sisters</i> ⁵
1881	Muzički voditelj <i>Haverly's Colored Minstrels</i> ⁶
1883	pijanista u <i>Slayton Ideal Company</i>
1884-85	Muzički voditelj ansambla <i>Nashville Students</i>

Primjer 1. Naslovna strana Sawyerove kompozicije *All the Rage Grand March*. (Sawyer, 1880)⁷

Budući da je Sawyer 1879. napunio 23 godine, a umro 1885. (kao što sam kasnije saznao), može se pretpostaviti da je ova lista afilijacija potpuna, ili da su to barem njegove najvažnije afilijacije. *The Hyers Sisters* su bile poznate pjevačice i pioniri afroameričkog muzičkog pozorišta (Southern, 1997, 244), dok su *Haverly's Colored Minstrels* bili uspješna crnačka minstrelska grupa koju je posjedovao i kojom je upravljao Jack H. Haverly (1837–1901) (Toll, 1974, 146). *The*

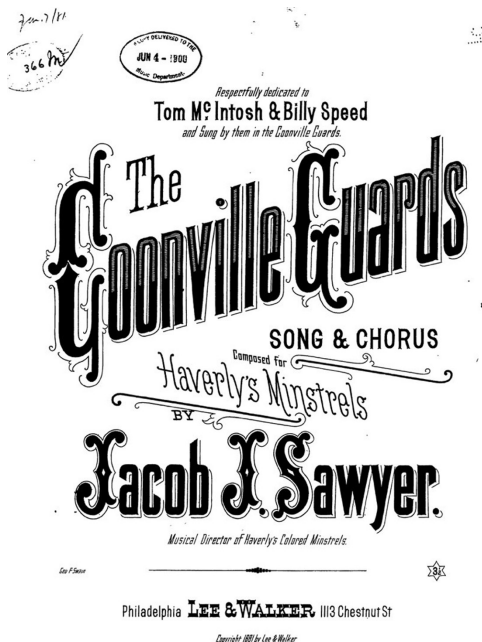
⁵ Vidi, na primjer, Primjer 1.

⁶ Vidi, na primjer, Primjer 2.

⁷ Ove note nalaze se u digitalnoj zbirci *Music for the Nation: American Sheet Music, Ca. 1870 to 1885* u Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu.

Slayton Ideal Company je bila jubilarna trupa afroameričkog glumca i pjevača Sama Lucasa (1840–1916). Konačno, finansijski uspješnim i vrlo popularnim ansamblom *Original Nashville Students* iz Čikaga rukovodio je Afroamerikanac H. B. Thearle; oni su išli na nacionalne turneje i izvodili vokalnu i instrumentalnu muziku, plesove i komedije.

Brojne publikacije Sawyerove muzike sadrže i posvete. Informacije o pojedincima kojima je njegova muzika bila posvećena tek treba dalje istražiti.

Primjer 2. Naslovna strana Sawyerovih *The Coonville Guards*. (Sawyer, 1881)⁸

Bilo mi je čudno da je kompozitor čije su kompozicije bile toliko objavljivane, pa čak uključivale i ime Jamesa M. Trottera, tako zaboravljen. Eileen Southern nije znala čak ni njegov datum rođenja i smrti. Da bih otkrio više biografskih informacija koristio sam standardne baze podataka za istraživanje u muzici kao i humanističkim naukama općenito – bez uspjeha. Tražio sam na Internetu, što se pokazalo zahtjevnim, jer je “Jacob Sawyer” često ime. Naposljetku sam se pretplatio na nekoliko komercijalnih genealoških i novinskih baza podataka: www.genealogybank.com, www.ancestry.com, www.newspaperarchive.com i

⁸ Ove note nalaze se u digitalnoj zbirci *Music for the Nation: American Sheet Music, Ca. 1870 to 1885* u Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu.

www.newspapers.com. Te velike i bogate komercijalne genealoške baze podataka sadržavale su brojne dokumente o Sawyeru. Pretraga takvih baza podataka je posao za koji treba mnogo vremena i strpljenja, jer je ogromna većina rezultata pretrage bila ili o drugim ljudima koji su se zvali Jacob Sawyer ili su rezultati pretrage bili pogrešni jer se “Jacob” moglo pojaviti u jednom imenu a “Sawyer” u drugom na istoj stranici dokumenta. Pored toga, svi dokumenti nisu bili ispravno indeksirani, jer je optičko prepoznavanje teksta možda bilo netačno.

Najteža je bila početna pretraga za “pravim” Jacobom Sawyerom, zato što je informacija Eileen Southern dala relativno velik (i netačan) prostor za Sawyerovo rođenje. Ime Jacob Sawyer javljalo se u mnogim evidencijama popisa stanovništva, a pravog Sawyera uspio sam identificirati nakon sedmica pretraživanja mnogobrojnih podataka o popisima i mnogih novinskih članaka kad sam primijetio ime Ellen Sawyer u jednom novinskom članku o *Nashville Students* i Jacobu Sawyeru (New York Globe, 1884, 4)⁹, koji sam zatim mogao spariti sa jednim od dokumenata o popisima koji su navodili Ellen ispod Jacobovog imena kao njegovu sestru. Tako sam konačno uspio identificirati Sawyera u tri dokumenta o popisima stanovništva (1860, 1870 i 1880).¹⁰ U to vrijeme još nisam bio našao nikakve informacije o Sawyerovoj smrti ni datumu rođenja, pa sam nastavio tražiti dokumente o Sawyeru poslije 80-ih godina 19. stoljeća, sve do sredine 20. stoljeća, bez uspjeha. Kad sam uporedio datume vršenja popisa sa Sawyerovom starošću navedenoj u dokumentima, ta tri dokumenta o popisima barem su mi omogućila da suzim njegov mogući datum rođenja na period između 30. jula 1856. i 4. juna 1857. Tek mnogo mjeseci kasnije uspio sam pronaći zapis o rođenju (vidi Primjer 3) na www.ancestry.com, gdje se kao njegov datum rođenja navodi 5. novembar 1856. Iako je u tom zapisu Sawyer zabilježen kao “Jacob A. Sawyer”, srednji inicijal sigurno je bio greška ili možda skraćenica srednjeg imena koje se kasnije nije koristilo ili je promijenjeno; sve druge informacije u tom zapisu, uključujući i imena Sawyerovih roditelja, slažu se sa drugim zapisima o kompozitoru.

⁹ To je istovremeno i članak koji naziva Jacoba Sawyera “našim omiljenim profesorom Jacobom J. Sawyerom” koji spominje Eileen Southern u svom članku iz 1982.

¹⁰ Te dokumente našao sam preko www.ancestry.com.

1850-1855

BIRTHS REGISTERED IN THE TOWN OF BUXURY

No.	Date of Birth	Full name of the Child	Sex	Christ.	Parents	Parish
520	Mar 15 Margaret	William	F	W	John	St. Mary
521	Mar 22 Ann	Robert	F	W	John J	St. Mary
522	Mar 12 John	Stephen	M	W	Joseph	St. Mary
523	Apr 20 William F	Smith	M	W	James B	St. Mary
524	May 5 Annie G	McDonnell	F	W	George	St. Mary
525	May 12 Charles A	Smith	M	W	John	St. Mary
526	May 21 Elizabeth	Smith	F	W	Charles	St. Mary
527	May 26 Andrew F	Smith	M	W	Benny	St. Mary
528	May 6 Ann	Matthew (Tw)	F	W	James	St. Mary
529	May 4 James	Matthew (Tw)	M	W	James	St. Mary
530	May 3 Norah G	McDonnell	F	W	Edward H	St. Mary
531	Jun 12 Charles F	Shane	M	W	Francis	St. Mary
532	Jun 20 Margaret	McDonnell	F	W	Patrick	St. Mary
533	Aug 3 Rose	Shane	F	W	Anthony R	St. Mary
534	Aug 5 Lizzie	McDonnell	F	W	Francis	St. Mary
535	Aug 7 James H	Smith	M	W	John	St. Mary
536	Aug 22 Ann	Shane	F	W	Charles	St. Mary
537	Aug 1 Lunest	Smith	F	W	Francis	St. Mary
538	Aug 15	Smith	M	W	James G	St. Mary
539	Nov 5 James A	Shane	M	W	James	St. Mary
540	Nov 13 Ann	McDonnell	F	W	Bernard	St. Mary

1850-1855

FOR THE YEARS 1843 to 1867

Date of Birth	Full name of the Child	Sex	Christ.	Parents	Parish
1843	Robert	M	W	John	St. Mary
1844	Robert	M	W	John	St. Mary
1845	Robert	M	W	John	St. Mary
1846	Robert	M	W	John	St. Mary
1847	Robert	M	W	John	St. Mary
1848	Robert	M	W	John	St. Mary
1849	Robert	M	W	John	St. Mary
1850	Robert	M	W	John	St. Mary
1851	Robert	M	W	John	St. Mary
1852	Robert	M	W	John	St. Mary
1853	Robert	M	W	John	St. Mary
1854	Robert	M	W	John	St. Mary
1855	Robert	M	W	John	St. Mary
1856	Robert	M	W	John	St. Mary
1857	Robert	M	W	John	St. Mary
1858	Robert	M	W	John	St. Mary
1859	Robert	M	W	John	St. Mary
1860	Robert	M	W	John	St. Mary
1861	Robert	M	W	John	St. Mary
1862	Robert	M	W	John	St. Mary
1863	Robert	M	W	John	St. Mary
1864	Robert	M	W	John	St. Mary
1865	Robert	M	W	John	St. Mary
1866	Robert	M	W	John	St. Mary
1867	Robert	M	W	John	St. Mary

Primjer 3. Matična knjiga rođenih, gdje je Jacob Sawyer zaveden pretposljednji na ovom isječku. (Ancestry, 2011a)¹¹

S tim novodobijenim informacijama o tačnom datumu rođenja, kasnije sam mogao naći i dokument o smrti (Primjer 4), gdje se kao datum njegove smrti navodi 3. juni 1885, i gdje se kao uzrok smrti navodi tuberkuloza.

DEATHS IN BOSTON

No.	Date of Death	NAME	Age	Place of Birth	Place of Death	Occupation
1	Mar 15	William A. Roberts	46	Massachusetts	Boston	St. Mary
2	Mar 22	Ann	42	Massachusetts	Boston	St. Mary
3	Apr 12	John	48	Massachusetts	Boston	St. Mary
4	Apr 20	William F	40	Massachusetts	Boston	St. Mary
5	May 5	Annie G	35	Massachusetts	Boston	St. Mary
6	May 12	Charles A	38	Massachusetts	Boston	St. Mary
7	May 21	Elizabeth	32	Massachusetts	Boston	St. Mary
8	May 26	Andrew F	30	Massachusetts	Boston	St. Mary
9	May 6	Ann	28	Massachusetts	Boston	St. Mary
10	May 4	James	25	Massachusetts	Boston	St. Mary
11	May 3	Norah G	22	Massachusetts	Boston	St. Mary
12	Jun 12	Charles F	20	Massachusetts	Boston	St. Mary
13	Jun 20	Margaret	18	Massachusetts	Boston	St. Mary
14	Aug 3	Rose	15	Massachusetts	Boston	St. Mary
15	Aug 5	Lizzie	12	Massachusetts	Boston	St. Mary
16	Aug 7	James H	10	Massachusetts	Boston	St. Mary
17	Aug 22	Ann	8	Massachusetts	Boston	St. Mary
18	Aug 1	Lunest	6	Massachusetts	Boston	St. Mary
19	Aug 15		4	Massachusetts	Boston	St. Mary
20	Nov 5	James A	3	Massachusetts	Boston	St. Mary
21	Nov 13	Ann	2	Massachusetts	Boston	St. Mary

DEATHS IN BOSTON

No.	Date of Death	NAME	Age	Place of Birth	Place of Death	Occupation
1	Mar 15	William A. Roberts	46	Massachusetts	Boston	St. Mary
2	Mar 22	Ann	42	Massachusetts	Boston	St. Mary
3	Apr 12	John	48	Massachusetts	Boston	St. Mary
4	Apr 20	William F	40	Massachusetts	Boston	St. Mary
5	May 5	Annie G	35	Massachusetts	Boston	St. Mary
6	May 12	Charles A	38	Massachusetts	Boston	St. Mary
7	May 21	Elizabeth	32	Massachusetts	Boston	St. Mary
8	May 26	Andrew F	30	Massachusetts	Boston	St. Mary
9	May 6	Ann	28	Massachusetts	Boston	St. Mary
10	May 4	James	25	Massachusetts	Boston	St. Mary
11	May 3	Norah G	22	Massachusetts	Boston	St. Mary
12	Jun 12	Charles F	20	Massachusetts	Boston	St. Mary
13	Jun 20	Margaret	18	Massachusetts	Boston	St. Mary
14	Aug 3	Rose	15	Massachusetts	Boston	St. Mary
15	Aug 5	Lizzie	12	Massachusetts	Boston	St. Mary
16	Aug 7	James H	10	Massachusetts	Boston	St. Mary
17	Aug 22	Ann	8	Massachusetts	Boston	St. Mary
18	Aug 1	Lunest	6	Massachusetts	Boston	St. Mary
19	Aug 15		4	Massachusetts	Boston	St. Mary
20	Nov 5	James A	3	Massachusetts	Boston	St. Mary
21	Nov 13	Ann	2	Massachusetts	Boston	St. Mary

Primjer 4. Matična knjiga umrlih, gdje se Jacob Sawyer navodi drugi odozdo na ovom isječku. (Anon, 2013a)¹²

¹¹ Originalni zapis može se naći u Anon 2011b, 2011.

¹² Originalni podaci mogu se naći u Anon, 2013b.

Prvi novinski članci gdje se spominje Jacob Sawyer su oni iz Cincinnatija iz 1879., kad se on prijavio za posao nastavnika muzike. U kontekstu Sawyerove kandidature za posao nastavnika muzike, pogrešno razumijevanje novinara dovelo je do objavljivanja članka u lokalnim novinama gdje se Sawyer spominje kao kandidat za posao na koledžu; konkretnije, Sawyer je novinama poslao pismo ("kartu") da bi razjasnio da se on prijavio za posao nastavnika muzike, a ne za posao na koledžu (vidi Sliku 4); na osnovu te "karte" saznajemo da su Sawyera ispitali i preporučili za posao nastavnika muzike i da je on studirao ili išao na časove teorije muzike i violine na tadašnjem Cincinnati College of Music (gdje je Theodore Thomas bio direktor od 1878. do 1879.). Zabilješke sa sastanaka Odbora za obrazovanje redovno su se objavljivale, pa su novine izvijestile da se Sawyer prijavio za posao nastavnika muzike i da naposljetku nije izabran.

A Card from Mr. Sawyer.

To the Editor of the Cincinnati Gazette.

In your paper of Saturday morning there appeared a statement in regard to my candidacy for the position of music teacher in the public schools. I thank you kindly for your reference to me personally, but you are under a misapprehension with regard to the action of the College of Music. I was first nominated by the committee as teacher, but through some misunderstanding that nomination was revoked. I then went to Mr. Theodore Thomas and asked him to examine me for my fitness for the position, which he very kindly did and gave me a recommendation which has resulted in my re-nomination by the committee. Until this time I was not a pupil of the college, but Mr. Thomas thought I had better study the theory of music and violin, which I am now doing at the college. Under the circumstances, for which I am grateful to the officers of the college, I write this note in order to have it distinctly understood that I am not a candidate of the college, as implied in your article as above referred to.

Respectfully yours, JACOB J. SAWYER.

Primjer 5. Sawyerovo pismo novinama *Cincinnati Daily Gazette*. (*Cincinnati Daily Gazette*, 1879)

Zanimljivo je da je jedan drugi kandidat za taj posao podmitio jednog člana Odbora, što je dovelo do istrage, o kojoj su pak pisale novine. Kao dio istrage, ispitani su svi kandidati, uključujući i Sawyera, tako da se on spominje i u člancima o istrazi.

Drugi novinski članci govorili su o objavljivanju nove muzike, a neki o Sawyerovim izvedbama.

Iako je zbog njegove prerane smrti od tuberkuloze njegova ostavština pala u zaborav, uz pomoć online genealogije i baza podataka sa partiturama mogao se rekonstruisati dio njegove biografije. Iako nije duga, sljedeća biografija sadrži mnogo više informacija od natuknice E. Southern u njenom ranije spomenutom biografskom leksikonu¹³.

Pijanista, kompozitor, nastavnik i aranžer Jacob J. Sawyer (Jacob J. Sawyer) rođen je 5. novembra 1856. godine u Bostonu, Massachusetts. Bio je sin Jacoba i Elizabeth Sawyer. Od barem 1878. do kraja 1880. godine bio je pijanista za *Hyers Sisters Troupe*, što ga je dovelo u Cincinnati, Ohio, najkasnije sredinom 1879. Tamo je išao na časove muzičke teorije i violine na College of Music of Cincinnati. Komponovao je i *Seventh Exposition Grand March* za klavir (1879) za Sedmu industrijsku izložbu Cincinnatija 1879. godine. Prijavio se za posao nastavnika muzike u Cincinnatiju, ali nije izabran. Sawyer se vratio kući u Boston, gdje ga popis stanovništva iz 1880. navodi kao "radnika". Ovaj afroamerički kompozitor pisao je pjesme za *Haverly Colored Minstrels*, za koje je radio kao muzički voditelj, barem u 1881. Niz njegovih kompozicija objavljenih u 1883. navodi ga kao pijanistu za *Slayton Ideal Company*. Nekoliko dokumenata iz 1884. i 1885. navodi Sawyera kao muzičkog voditelja ansambla *Nashville Students*. Svi poznati Sawyerovi angažmani doveli su do velikih turneja kao i kompozicija napisanih posebno za te ansamble. Njegov opus sadrži brojne vokalne kompozicije sa klavirskom pratnjom kao i plesove za solo klavir. James M. Trotter ponovno je izdao jedan od Sawyerovih marševa u knjizi *Music and Some Highly Musical People* iz 1881. godine. Sawyer je umro u 28. godini od tuberkuloze, 3. juna 1885. u Bostonu.

3. Mit o izgubljenj violini Edmonda Dédéa

Istraživanje historije muzike ima svoje granice kad se radi o detaljnim biografskim informacijama o kompozitorima koji su živjeli prije informacijskog doba. Mnoge informacije su izgubljene, a neke izobličene. Jedan takav primjer izobličenih biografskih informacija jeste mit o izgubljenj violini afroameričkog violiniste i kompozitora Edmonda Dédéa (1827–1901). Mnogi aspekti Dédéove biografije zahtijevaju pažnju, ali se ovaj odlomak fokusira na "mit o izgubljenj violini", koji se i dalje širi čak i u najnovijim naučnim istraživanjima o Dédéu. Da bismo obezbijedili kontekst, ovaj odlomak početi će kratkom biografijom, nakon koje će se govoriti o porijeklu mita o izgubljenj violini. U središtu ove rasprave nalaze se novinski članci – koji su nađeni pomoću online arhivskog istraživanja – koji pokazuju da Dédéove violina zapravo nikad nije izgubljena.¹⁴

¹³ Ranija verzija ove kratke biografije prvo je objavljena kao dio Schöler, 2013.

¹⁴ Najviše novinskih članaka o Dédéu koje ću citirati kasnije u ovom radu našao sam u jesen 2010. putem Ancestry.com, Genealogybank.com i Newspapers.com, nakon razgovora sa Christopherom T. F. Hansonom, koji je potakao moj interes za Edmonda Dédéa kao i moju

Edmond Dédé rođen je 20. novembra 1827. u New Orleansu. Bio je Afroamerikanac rođen na slobodi, a korijeni njegove porodice sežu do francuskih Kariba. Edmond je prvo naučio da svira klarinet, vjerovatno od oca, a zatim violinu. Mnogi izvori nazivaju ga čudom u sviranju violine. Jedan od njegovih učitelja bio je francuski kompozitor Eugene Prévost, koji je dirigovao Francuskom operom u New Orleansu između 1838. i 1862. godine. Nakon nekoliko godina muzičkog obrazovanja u rodnom New Orleansu, živio je u Meksiku krajem 40-ih godina 19. stoljeća i na samom početku 50-ih (od 1848. do 1851, prema Sullivan, 1988, 54). Poslije povratka u New Orleans, uglavnom je radio kao izrađivač cigara, a pored toga je nastupao i komponovao, da bi uštedio novac za put u Evropu. Krenuo je za Pariz 1857. Prema svim objavljenim biografskim skicama, Dédé je studirao na pariškom Konzervatoriju, nakon čega se – oko 1860. godine – preselio u Bordeaux da radi za nekoliko orkestara. U 1864. oženio se Sylviom Leflet, i imali su sina koji je također postao kompozitor: Eugène Arcade Dédé (1867–1919). Edmond Dédé boravio je u New Orleansu od kraja 1893. do sredine 1894. kako bi posjetio porodicu i održao koncerte. Zadnje godine života proveo je u Parizu, gdje je umro 1901. (tačan datum se ne zna). U Dédéove kompozicije spadaju divertimenta, uvertire, plesovi, pjesme, jedna opera i kamerna muzika.

Iako neke biografske detalje tek treba potvrditi i iako su možda preuveličani, sljedeći novinski članak daje kratak uvid u ipak velika postignuća crnog muzičara rođenog na američkom Jugu prije Građanskog rata. Članak je objavljen na 9. strani novina *The Times-Democrat* u New Orleansu, Louisiana, u ponedjeljak, 11. decembra 1893, tj. ubrzo nakon Dédéovog dolaska u New Orleans:

“KONCERT ZA PROF. DÉDÉA

Ugodna muzička zabava sinoć

Dvorana “Friends of Hope” u ulici Treme sinoć je bila prepuna onih koji su se okupili da bi prisustvovali vokalnom i instrumentalnom koncertu održanom u čast prof. Edmonda Dédéa. Svako sjedalo bilo je zauzeto a prolazi i strane bile su pune onih koji su stajali.

Prof. Dédé bio je putnik na nesretnom parobrodu Marseille koji se nedavno izgubio, i otad posjećuje rođake u Galvestonu, u Texasu. U ovaj grad došao je

sumnju u mnoga naučna djela objavljena o Dédéu. (Hanson, 2011) Još veći poticaj – i za interes i za kritički stav o literaturi – došao je od Sally McKee u jednoj razmjeni e-mail poruka u januaru 2011, od koje sam tražio informacije o Dédéovoj ženi, Anne Catherine Antoninette Sylvia Leflet. Profesorica McKee ljubazno je sa mnom podijelila nekoliko biografskih nedosljednosti vezanih za Dédéa iz njenog ranije objavljenog istraživanja, uključujući i mit o izgubljenju violini. (McKee, 2011) Htio bih da joj se beskrajno zahvalim za to što je sa mnom podijelila neke od svojih rezultata iz opširnog istraživanja o Dédéu, i željno iščekujem njenu predstojeću knjigu *The Exile's song: Edmond Dédé and the Unfinished Revolution of the Atlantic World*. New Haven: Yale University Press, 2017 (u štampi).

prije nekoliko dana a njegovi prijatelji organizovali su mu pozdravni koncert, koji se održao sinoć.

Prof. Dédé rođen je u ovom gradu 1827. godine. U Meksiko je otišao 1848. godine, ali se brzo preselio u Englesku, da bi se poslije nekog vremena trajno nastanio u Parizu, gdje je ubrzo postao poznat i zapažen u muzičkim krugovima. Budući da posjeduje prirodni talent za žičane isinstrumente, posvetio je vrijeme violini i brzo dostigao nivo sposobnosti koji je skrenuo pažnju na njega.

Nakon što je primljen na Muzički konzervatorij, postao je učenik profesora Halévyya a zatim Alarda, i od njih dobio sve koristi njihovog iskustva i znanja. Kad je diplomirao na Konzervatoriju imao je nekoliko medalja ove institucije.

Ovaj profesor postao je kompozitor, glavni violinista i dirigent orkestra u isto vrijeme. Godinama je odlično radio ovaj zadnji posao u Grand Concert Parisian, jednoj od najpoznatijih muzičkih lokacija u Parizu. Kao glavni violinist, prof. Dédé proputovao je Evropu sa raznim orkestrima.

Profesorove najzapaženije kompozicije su "Abies", "Les Faux Mandarins", "La Sensitive" i "Diane nea Aeteon", sve objavljene u Parizu, i budući da je to baletska muzika odmah su ih prihvatila mnoga vodeća pozorišta. Trenutno se bavi komponovanjem opere u četiri čina pod nazivom "Sultan D'Ispahan" i smatra da će ona baciti u zasjenak sva njegova ranija djela.

Profesor vjeruje da niko nije majstor na violini dok ne natjera taj instrument, kako on to slikovito kaže, da "priča i pjeva". Njegove sinoćnje izvedbe pokazale su da je odličan muzičar. Iako nikad nije izgubio iz vida temu, izvrsne varijacije i divna izvedba bile su dovoljne da pokažu da je on klasičar, mada se ne ističe u klasičnoj muzici. U slatkim, niskim, snenim notama istančane melodije izbila je na vidjelo njegova suptilna snaga, i time je prikazao svu svoju sposobnost. U njima je violina pjevala. Njegov "Faust" bio je naročito dobar, a "Reverie" savršen.

Agnes Desdunes je ugodna violinistica, a njen izbor je bio dobro izveden, i dočekan zaslužnim aplauzom. Basile Bares bio je savršeno "kod kuće" za klavirom, a drugi su bili dobro primljeni zbog raznih izvedbi.

Očekuje se da će se prof. Dédé vratiti u Pariz prije maja da preuzme angažman u Theatre Quinquonces." (The Times Democrat, 1893)

Mit o "izgubljenoj violini" seže do te posjete New Orleansu u 1893. godini, Dédéove zadnje posjete SAD-u. Za put od Bordeauxa do New Orleansa izabrao je parobrod *Marseille*, koji je u oktobru 1893. onesposobljen jer je u njega procurila voda. Većina od 47 putnika je spašena (spasio ih je engleski brod slobodne plovidbe *Palmos*), uključujući i Dédéa, jedinog putnika u prvoj klasi ("kabini"), ali se njegova voljena i vrlo vrijedna violina iz Cremona navodno izgubila. Možemo naći spominjanja "izgubljene violine" u brojnim publikacijama, uključujući ovo saopštenje za štampu od 19. oktobra 1893, objavljeno na strani

7 u *The Austin Weekly Statesman* (Austin, Texas) u četvrtak, 26. oktobra 1893, ubrzo nakon spašavanja:

“Drugi prizori koji su pokazivali hrabrost i prisustvo duha odvijali su se tokom smiještanja putnika na Palmos. Na palubi Marseillesa bio je Edmond Dede, zapaženi crnački kompozitor, koji je izgubio skupu violinu i sve lične stvari. On je bio na putu za New Orleans, njegov rodni grad, poslije 39-godišnjeg odsustva.” (*The Austin Weekly Statesman*, 1893)

Otada je priča o “izgubljenoj violini” ponovljena nebrojeno puta, bez navođenja bilo kakvog izvora ove određene informacije, i može se naći i na današnjim internetskim stranicama o ovom kompozitoru:

“Tokom puta za SAD, izgubio je svoju dragocjenu violinu iz Cremona. Prisiljen da koristi neki drugi instrument, ipak je dobio priznanje za svoje sviranje.” (*Wikipedia*, 2016)

“Brod na kojem je Dede rezervisao put od Francuske do New Orleansa imao je toliko poteškoća da je plovica morala da pristane u luci na teksaškoj obali. Tokom tog događaja Dede je izgubio svoju omiljenu violinu, iz Cremona. No ta nesreća nije spriječila njegov nastup u New Orleansu – često u koncertnim dvoranama sa lošom akustikom – gdje je osvojio publiku čak i sa pozajmljenim instrumentom mnogo lošijim od njegove izgubljene kremonske violine.” (*French Creoles of America*, 2016)

“Edmond Dédé vratio se u New Orleans samo jednom, u 1893. Pristao je u Texasu, nakon brodoloma parobroda Marseille, pisao je *Houston Daily Post* 2. oktobra 1893. Dédé je izgubio svoju voljenu kremonsku violinu na moru, kad je doživio brodolom na putu za SAD, ali njegove izvedbe na drugom instrumentu hvalili su i kritičari i publika.” (*African Heritage in Classical Music*, 2016)

I rani tekstovi o afroameričkim muzičarima prihvatili su taj mit. Na primjer, Rudolphe Lucien Desdunes piše sljedeće u svojoj knjizi *Our People and Our History*, prvobitno objavljenoj na francuskom 1911. pod naslovom *Nos Hommes et Notre Histoire*:

“Brod na kojem je Dédé rezervisao put od Francuske do New Orleansa imao je toliko poteškoća da je plovica morala da pristane u luci na teksaškoj obali. Tokom tog događaja Dédé je izgubio svoju omiljenu violinu, iz Cremona. No ta nesreća nije spriječila njegov nastup u New Orleansu – često u koncertnim dvoranama sa lošom akustikom – gdje je osvojio publiku čak i sa pozajmljenim instrumentom mnogo lošijim od njegove izgubljene kremonske violine.” (Desdunes, 1973, 86)

U svojoj knjizi *Negro Musicians and Their Music* iz 1936, Maud Cuney-Hare napisala je u jednoj fusnoti: "Dédé je bio vlasnik vrijedne kremonske violine koja se izgubila kad je doživio brodolom." (Cuney-Hare, 1936, 238) Priča o "izgubljenoj violini" može se naći čak i u najsavremenijim naučnim publikacijama o Dédéu, na primjer: "Putovao je kući da posjeti rodbinu kad je, u nevremenu tokom prelaska okeana brod na kojem je putovao onesposobljen. U toj gužvi izgubljena je njegova kremonska violina." (Sullivan, 1988, 57), ili "Na putu za Ameriku, Dédéov brod našao se u jakoj oluji i njegova voljena kremonska violina nestala je u moru." (Hanson, 2011, 7)

Dok sam opširnije tragao u komercijalnim genealoškim i novinskim bazama podataka, našao sam brojne članke koji razbijaju mit o "izgubljenoj violini". Nekoliko novinskih članaka tog vremena, zasnovanih na pričama putnika iz prve ruke, govorilo je o onesposobljenom parobrodu i spašavanju putnika, od kojih su mnogi rekli da je Dédé izgubio sve *osim* violine. Na primjer, *Dallas Morning News* objavio je sljedeći članak – napisan 22. oktobra – u ponedjeljak, 23. oktobra 1893. godine:

"EDMOND DEDE

Čovjek čiji je život zapanjujuće spašen iz Zaliva

Galveston, Texas, 22. okt. – Među putnicima spašenim iz potonulog Marseille koje je u ovu luku doveo Palmas, jedini kabinski putnik bio je Edmond Dede iz Pariza, u Francuskoj. G. Dede je izuzetan čovjek. On je čistokrvni crnac, rođen u New Orleansu 1827. na slobodi. Otišao je iz svog rodnog grada prije skoro 40 godina i otada živi u Parizu i Bordeauxu. On nije izuzetan zbog svog mjesta rođenja ili boravka u Francuskoj nego zbog činjenice da je otkad živi u Francuskoj postao jedan od vodećih muzičara te republike. Na njegovoj vizitkarti piše da je kompozitor i vođa orkestra Grand Theater of Bordeaux, član društva muzičkih autora i urednika, i član društva autora i kompozitora dramske muzike. G. Dede je srećom uspio da spasi svoju dragocjenu violinu, Amati, kupljenu u Francuskoj za 2000 franaka." (*Dallas Morning News*, 1893)

The Galveston Daily News (koji izlazi u Galvestonu, u Texasu) je u ponedjeljak, 23. oktobra 1893. objavio članak koji sadrži sljedeći odlomak:

"Gđa Erado kaže da ona i njeni prijatelji namjeravaju da organizuju priredbu za g. Dedeu, kada će javnost imati priliku da čuje majstora na violini. G. Dede je srećom uspio da spasi svoju dragocjenu violinu, Amati, kupljenu u Francuskoj za 2000 franaka." (*The Galveston Daily News*, 1893)

The Brooklyn Daily Eagle (koji izlazi u Brooklynu, New York), napisao je sljedeće na strani 8 u nedjelju, 5. novembra 1893: "Edmond Dede, koji je pristao u

Galvestonu poslije brodoloma parobroda Marseille samo sa svojom violinom, čistokrvni je crnac. Njegova muzička djela, uključujući opere, broje preko dvije stotine.” (The Brooklyn Daily Eagle, 1893)

Drugi članci uopšte ne spominju violinu, kao što je duži članak na strani 6 *The Times-Picayune*, koji izlazi u New Orleansu, Louisiana, od subote, 21. oktobra 1893, koji sadrži sljedeća dva odlomka o Edmondu Dédéu:

“Jedini obojeni putnik na Marseilleu u vrijeme nesreće bio je Edmond Dede. On je spašen i došao je u grad juče ujutro željeznicom Southern Pacific Road. Sinoćnji pokušaj da ga lociramo, da bi nam ispričao svoje iskustvo, pokazao se uzaludnim. On ovdje ima mnogo rođaka koji žive u Second district, ali nijedan ga nije vidio otkako je došao. Posjetili smo sve njih. Neki nisu čuli da dolazi, ali jedan njegov zet, koji živi na St. Ann, između ulica Robertson i Clairborne, dobio je od njega pismo poslano iz Galvestona, gdje kaže da će danas doći ovamo. Taj zet je radnik na parobrodu i morao je da ode iz grada, zbog čega nije mogao dočekati Dede na stanici.

Dede je rođen u ovom gradu prije oko 62 godine, i živio je u francuskom kvartu. Odselio se prije otprilike 37 godina i otišao u Pariz, u Francuskoj, gdje otada živi. Cilj njegove posjete je samo da posjeti rođake, a namjerava da se brzo vrati u Francusku, gdje su mu žena i sin.” (The Times-Picayune, 1893)

Čak ni prikazi koncerta ne spominju violinu. Da je violina zbilja nestala u moru, violina bi bila glavni dio koncerta u čast Dédéa. Jedino spominjanje “izgubljene violine” u dnevnim novinama odmah nakon brodoloma bio je već citiran članak napisan 19. oktobra 1893. objavljen u *The Austin Weekly Statesman*. Članak je napisan istog dana kad su preživjeli stigli u Galveston. (The Austin Weekly Statesman, 1893) Okolnosti članka ne mogu se rekonstruisati, ali se može pretpostaviti da je situacija još bila haotična. Nijedan kasniji članak ne spominje “izgubljenu violinu”. Moglo bi se nagađati da su kasniji autori možda imali pristup tom prvom članku, objavljenom u glavnom gradu Texasa, Austinu, ali ne i drugim novinama iz Galvestona i/ili New Orleansa. Ali zbog eksplicitnih izjava u tim drugim novinama da je izgubljeno sve *osim* violine i zbog toga što u prikazima koncerta nije spomenuta “izgubljena violina”, mora se pretpostaviti da se violina, zapravo, nikad nije izgubila.

Završne napomene

Komercijalne genealoške baze podataka kao i digitalizirane (online) zbirke muzičkih partitura bili su glavni izvori za ponovno otkrivanje i rekonstrukciju biografije Jacoba J. Sawyera i za razjašnjavanje nekih aspekata života Edmonda Dédéa. Iako nijedan od ova dva istraživačka projekta nije potpun, otkrivene su

glavne biografske činjenice i veze kompozitora sa važnim muzičkim ansamblima. Buduće istraživanje možda nastavi traganje za literaturom i dokumentima o poznatim muzičarima sa kojima su i Sawyer i Dédé bili povezani, u slučaju Sawyera sa muzičarima kao što su *The Hyers Sisters*, Sam Lukas, *The Haverly's Colored Minstrels* i *The Nashville Students*. Iako se još uvijek mogu naći dokumenti u arhivama i muzičkim antikvarnicama, online komercijalne genealoške i novinske baze podataka i dalje će biti važni izvori za ponovno otkrivanje oba kompozitora.

Reference

- African Heritage in Classical Music, 2016. *Edmund Dédé (1827-1903): African American Composer, Violinist & Conductor: A Creole Romantic in Exile*. [online] Dostupno na: <http://chevalierdesaintgeorges.homestead.com/Dede.html>. [Pristupljeno 5. aprila 2016].
- Anon, 2011a. *Massachusetts, Town and Vital Records, 1620-1988*. [online baza podataka] Dostupno na: <https://search.ancestry.com/search/db.aspx?dbid=2495>. [Pristupljeno 5. aprila 2016].
- Anon, 2011b. *Massachusetts Vital and Town Records*. [baza podataka sa slikama] Town and City Clerks of Massachusetts. Provo, UT: Holbrook Research Institute [Jay i Delene Holbrook].
- Anon, 2013a. *Massachusetts, Death Records, 1841-1915*. [online baza podataka] Dostupno na: <https://search.ancestry.com/search/db.aspx?dbid=2101>. [Pristupljeno 5. aprila 2016].
- Anon, 2013b. *Massachusetts Vital Records, 1840-1911*. [baza podataka sa slikama] Boston, Massachusetts: New England Historic Genealogical Society.
- Cincinnati Daily Gazette, 1879. A Card from Mr. Sawyer. *Cincinnati Daily Gazette*, 20. aug, str. 6. Dostupno na: Genealogy Bank website <http://genealogybank.com>. [Pristupljeno 2. novembra 2016].
- Cuney-Hare, M., 1936. *Negro Musicians and Their Music*. Washington, DC: Associated Publishers.
- Dallas Morning News, 1893. *Edmond Dede. A man whose life has been remarkable rescued from the gulf*. Dallas Morning News, 22. oktobar, 3.
- Desdunes, R. L., 1973. *Our People and Our History*. Preveo i uredio D. O. McCants. Baton Rouge: Louisiana State University Press.
- Finson, J. W., 1997. *Voices That Are Gone: Themes in Nineteenth-Century American Popular Song*. Cary, NC: Oxford University Press.
- French Creoles of America, 2016. *Edmond Dede: World Famous Black Creole musician/composer*. [online] Dostupno na: <http://www.frenchcreoles.com/MusicEvents/edmondde/edmondde.htm>. [Pristupljeno 5. aprila 2016].

- Hanson, C. T. F., 2011. *An Analytical View of Edmond Dédé's Mephisto Masque Polka Fantastique: An Argument for Recognition*. Magistarski rad. Texas State University.
- McKee, S., 2011. *Discussion about Edmond Dédé's life*. [e mail] (Personalna komunikacija, januar 2011)
- New York Globe. 1884. Our Hub Letter. *New York Globe*, 19. januar, 4. Dostupno na: <http://genealogybank.com> [Pristupljeno: 2 novembra 2016].
- Sawyer, J. J., 1880. All the Rage. Grand March. [partitura] Boston: G. D. Russell.
- Sawyer, J. J., 1881. *The Coonville Guards*. [partitura] Philadelphia: Lee & Walker.
- Schüler, N., 2013. Sawyer, Jacob J. U: C. H. Garrett, ur. *The Grove Dictionary of American Music*. 2nd edition. Vol. 7. New York: Oxford University Press.
- Schüler, N., 2015. Rediscovering Forgotten Composers with the Help of Online Genealogy and Music Score Databases: A Case Study on African-American Composer Jacob J. Sawyer (1856-1885). *Musicological Annual*, 51(2), 85-97.
- Schüler, N., 2016. The Myth of Edmond Dédé's Lost Violin. *South Central Music Bulletin*, XIV (1-2), 32-35.
- Southern, E., 1982. *Biographical Dictionary of Afro-American and African Musicians*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Southern, E., 1997. *The Music of Black Americans: A History*. 3rd edition. New York: W. W. Norton.
- Sullivan, L., 1988. Composers of Color of Nineteenth-Century New Orleans: The History behind the Music. Reprint 2000. U: S. Kein, ur. *The History and Legacy of Louisiana's Free People of Color*. Baton Rouge, LA: Louisiana State University Press. 71-100.
- The Austin Weekly Democratic Statesman, 1893. Story of the Week. *The Austin Weekly Statesman*, 26. oktobar, 8.
- The Brooklyn Daily Eagle, 1893. Notes. *The Brooklyn Daily Eagle*, 5. novembar, 8.
- The Galveston Daily News, 1893. Mons. Dede, Composer. *The Galveston Daily News*, 23. oktobar, 8.
- The Times-Democrat, 1893. Prof. Dédé's benefit. Pleasant musical entertainment Last Evening. *The Times-Democrat*, 11. decembar, 9.
- The Times-Picayune, 1893. Rescued from the La Marseille. *The Times-Picayune*, 21. oktobar, 6.
- Toll, R. C., 1974. *Blackening Up: The Minstrel Show in Nineteenth-Century America*. New York: Oxford University Press.
- Trotter, J. M., 1880. *Music and Some Highly Musical People*. Boston, MA: Lee & Shepard.
- Wikipedia, 2016. *Edmond Dédé*. [online] Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Edmond_Dédé. [Pristupljeno 5. aprila 2016].